

TADAS BAJARŪNAS IR JO FOTOGRAFIJA

XX a. 3-4 dešimtmetyje dažnas Lietuvos miestelis turėjo savo fotografą. Krekenavoje (Panevėžio apskr.) bei jos apylinkėse fotografavo Tadas Bajarūnas.

Gimė T. Bajarūnas 1890 m. spalio 28 d. Navapolio dvare netoli Sidabravo ūkininkų Paulinos Pronis ir Justino Bajarūno šeimoje. Tėvai valdė apie 80 ha žemės. Augino 8 vaikus. Beveik visi vaikai pasekė tėvų pėdomis – dirbo žemę, tik vienas išmoko kalvystės, o Tadas – fotografo amato.

Specialių mokslų T. Bajarūnas nebaigė. Fotografuoti, matyt, išmoko tarnaudamas carinės Rusijos kariuomenėje. Ne tik fotografuoti, bet ir taisyti laikrodžius, siuvimo mašinas, dviračius, radijo imtuvus. Pamėgo konstruoti.

1919 m. T. Bajarūnas vedė Kazimierą Jeleniauskaitę. Apie 1920 m. jauna šeima apsigyveno Krekenavoje, Bažnyčios gatvės 29-ajame name. Čia fotografas įsirengė kuklią fotoateljė su dideliais įstiklintais langais natūraliam dienos apšvietimui gauti. Darbo niekuomet nestokojo, ypač daug norinčių nusifotografuoti ateidavo per atlaidus. Dažnai buvo kviečiamas į gretimus kaimus. Išlikusiuose stikliniuose negatyvuose ir fotografijose daugiausia portretai, žmonių grupės, vestuvės, laidotuvės, rečiau religinės šventės, miestelio vaizdai, iškilmingi ar miestelio visuomenei svarbūs momentai (susitikimas su prezidentu A. Smetona, vyskupo K. Paltaroko sutikimas, pradžios mokyklos statyba ir pan.).

Fotomenininkas Saulius Saladūnas: “Tuo laiku visoj Lietuvoj fotografija buvo panaši, tik vienas kitas fotografas išsiskirdavo. T. Bajarūno fotografija

buitinė, fotografavimo maniera klasikinė. Nuotraukose žmonės labai statiški, tačiau gan apgalvotai, labai tvarkingai sustatyti. Matyti, kad fotografas buvo neabejingas estetiniams to laikmečio reikalavimams. Negatyvai retušuoti, o tai – labai specifinis dalykas, ištisas mokslas. Labiausiai jį vertinti reikėtų ne tik už tai, kad fotografijai paskyrė visą savo gyvenimą, bet ir kad turėjo kruopštumo išsaugoti nuotraukas ir negatyvus”.

Gaila, kad fotografui pritrūko kruopštumo (o gal ir laiko) aprašyti fiksuojamus įvykius, žmones. Matyt, ir tokio tikslo neturėjo.

Kaip žmogus, buvo linksmas, muzikalus – dainavo, grojo mandolina, nuolat pokštaudavo, pasakodavo įvairias istorijas. Žmonės jį mėgo.

Mirė Tadas Bajarūnas 1945 m. kovo 13 d. palikęs ne tik savo fotoarchyvą, bet ir darbų pasekėją – sūnų Vytautą (kitas sūnus pasirinko pedagogo, dukra – inžinierės profesijas). Didžioji dalis T. Bajarūno fotografinio palikimo perduota Panevėžio kraštotyros muziejui, nemažai nuotraukų saugoma Rumšiškių liaudies buities muziejuje.

Zita Pikelytė